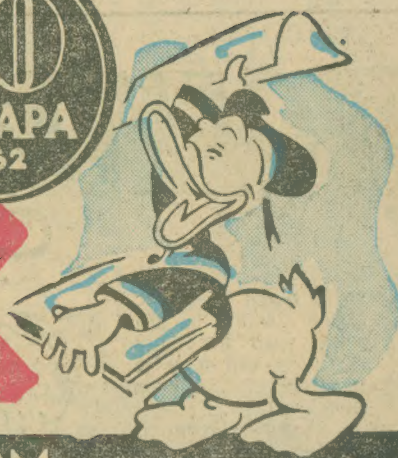
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

10 ДИНАРА 1952

Година XVI — Број 129 — Субота, 19 јун 1954

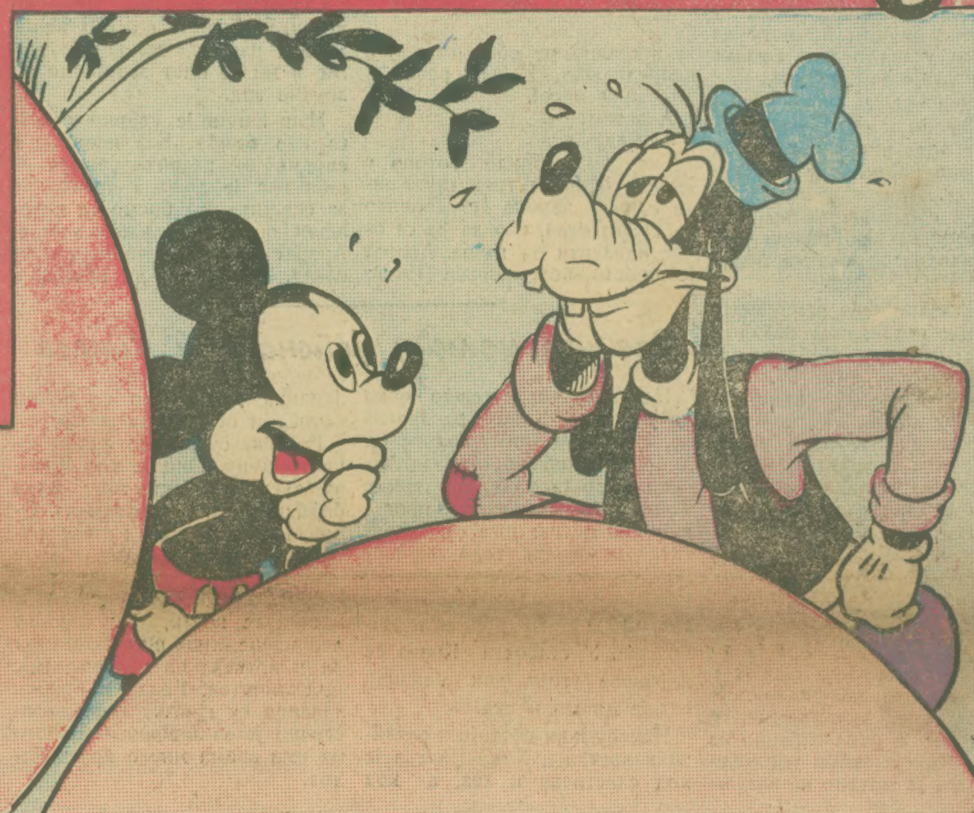
Мики трага за Мула-лом

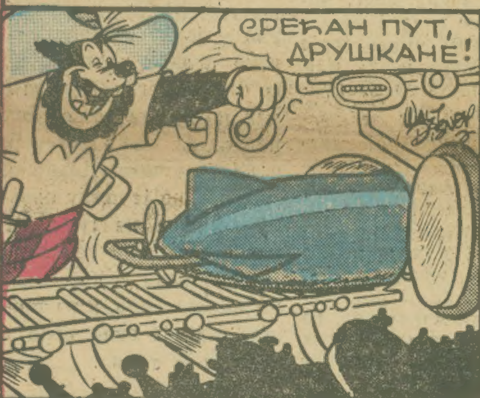
У мрежи

19

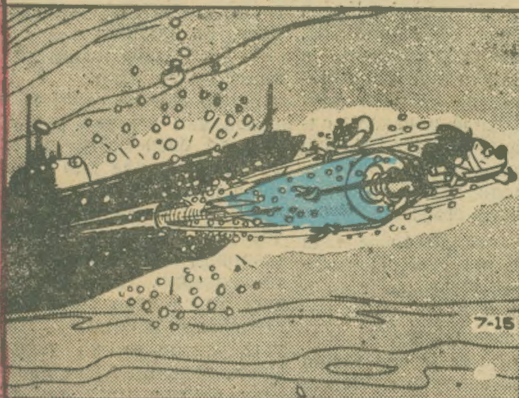

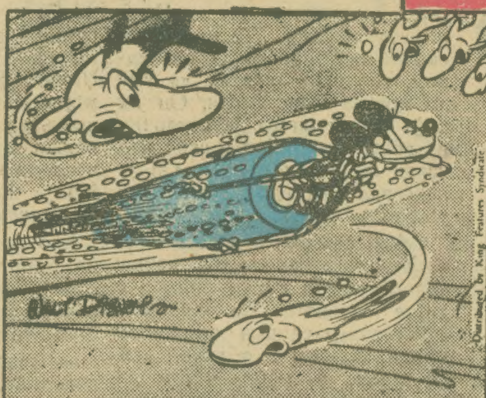

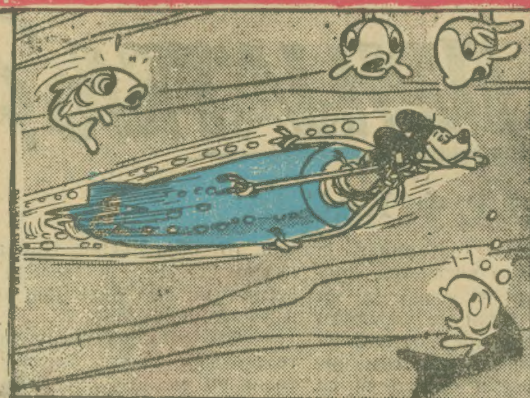

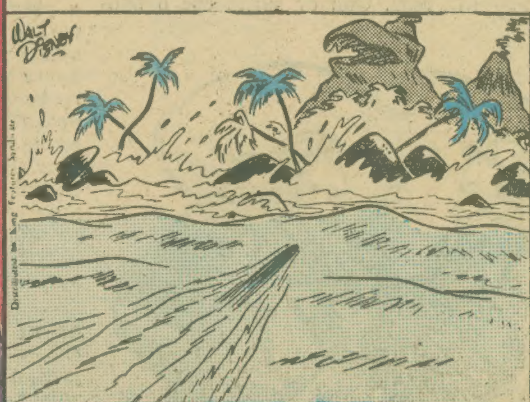

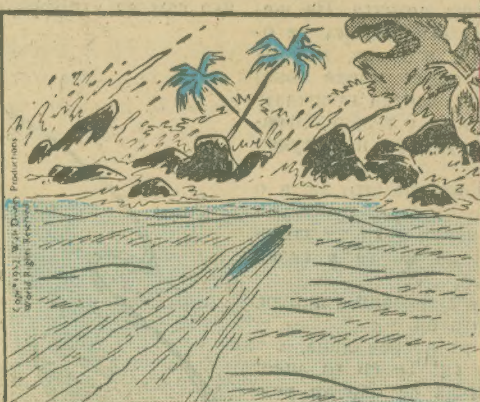

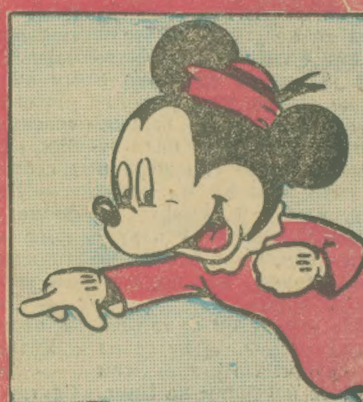

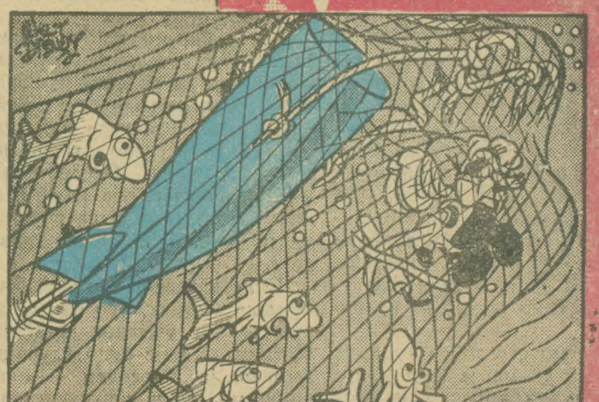

ПРОБИО САМ ЗВУЧНИ ЗИД

Мало је људи до данас имало прилике да доживи тако необичну авантуру као што је пробијање „звучног зида”.

Ваздух је као нека течност, кажу они који су летели брзином од преко 1.200 километара на час. Он се простире свуда око авиона, али се с њим не судара све док овај не достигне брзину којом се распростире звук, а то је отприлике 1216 км на час. Ако се апарат креће још већом брзином, ваздух тада постаје „чврст”, као какво чврсто тело.

У тренутку пробијања звучног зида, становници предела изнад кога се пробијање догодило зачуће страховиту грмљавину, као да је ударио необично јак гром. У току судара предњег дела авиона, његових крила и репа са звучном баријером, зачуће се три снажна звука: прво два оштра и силовита праска, за којима следи трећи, сличан каквој удаљеној тутњави. Занимљиво је да ту грмљавину пилоти не могу да чују, јер услед велике брзине звук заостаје за авионом.

Апарати чија су крила и труп оспособљени за пробијање звучног зида нису у стању да пробијање постигну у водоравном лету. Али, ако почну да пикирају са 12.000 метара висине достићи ће брзину која је неопходна за овакав подухват.

Авијатичари се припремају за летење надзвучном брзином и на тај начин што облаче нарочиту одећу, „анти Г”, која отклања такозвану „црну завесу”, кад крв из човечјег мозга одиће у труп, а затим се из трупа поврати у мозак. Ова одећа уствари отклања штетно дејство разређеног ваздуха на човечји организам.

„На 12.000 метара, — прича један новинар који је доживео пробијање звучног зида, — пилот је развио брзину од 720 километара на час. Чим је то постигао, окренуо је апарат к земљи и почео да пикира. У том тренутку учинило ми се као да нас је неко избацио из праћке. Док је авион убрзавао лет, пилот је мотрио на казаљке и стално ме обавештавао о напредовању. Најзад рече:

— Још мало!.

А затим:

— Сад!

Све се догодило готово у једном јединим тренутку. Крила нашег авиона страховито су се затресла, као да ће се очас одвалити од трупа. Апарат је просто потскакивао. Полетао је час лево, час десно. Чинило ми се као да тежи да полети боком напред, пре но што се заједно с нама разбије у парампарчад. Затим, док су му крила страховито подрхтавала, стаде да лети завојито. Пилот је повукао полугу да би га скренуо удесно, но авион је још више завијао улево. Пилоту тада сину мисао да у овом тренутку можда важе супротна правила за заокретање. Он повуче полугу као да хоће још више улево и, заиста, авион скрену удесно! Наједном, потреси нагло ишчезоше, исто тако нагло као што су се и појавили, и пилот изусти:

— Пробили смо се!

Лет смо наставили без потреса и подрхтавања, мада је авион и даље пикирао.

Тада пилот поче да смањује гас како бисмо се вратили у област распростирања звука. При овом прелазу није се догодио никакав потрес, али је пилот морао поново да употреби супротне команде. Чим смо постигли брзину од 880 километара на час, поново је дао гас и ми се опет залетесмо на звучни зид.

Наш авион је ударио у њега као бомба. Без неопходне спреме — разних ремена — која нас је држала приковане за седиште, ми бисмо се котрљали по кабини као кликери. Апарат крену у лупинг, али уназад, и настави да пикира с леђима окренутим к земљи. У том тренутку убрзање је имало сасвим обрнуто дејство од „црне завесе”. Ја осетих како ме обавија „црвена завеса” и од силне навале крви буквално видех пред собом све ствари румене као крв.

Повлачећи поново супротне полуге за управљање, пилот стаде да враћа авион у зону звука и све опет постаде мирно и тихо. Тада приметих да нам се земља приближава вртоглавом брзином. Чинило ми се да нам је већ ту, пред самим носом, кад, на срећу, авион крете увис...”

Оваква авантура претставља велику пробу, како за пилота тако и за саму машину.

Данас, кад су пилоти већ савладали отпор звучног зида, стручњаци за ваздухопловство спремају нов напад, на једну много страшнију препреку — топлотни зид. Кад авион лети надзвучном брзином, топлота која настаје услед трења ваздуха о авионска крила — размекшава метал! Пред инжењерима се налази нов тежак задатак: пронаћи такву легуру која ће моћи да издржи велику топлоту, а да истовремено ваздух у кабини сачува од претераног загревања, како би пилот могао несметано да управља својим апаратом. Да ће наука успешно решити и овај проблем, у то нема никакве сумње.

Разлика између Јапанаца и Кинеза

Неупућен човек тешко може да разликује Кинеза од Јапанца. Искусном антропологу и добром познаваоцу народа Далеког Истока то није тешко. Типичан Кинез висок је просечно 1,63 метра, ноге су му дугачке и мршаве, тело слабашно. Јапанац је нижи растом. Средња висина му је 1.57 метра, ноге су му кратке и мишићаве. У старости Кинез се најчешће угоји, док Јапанац остаје мршав и сув.

Између њих постоји и разлика у кретању. Ход Кинеза је ход еластичан и лак, а код Јапанца тежак, јер се целим стопалом ослања на земљу.

Разлике су нарочито изражене на лицу. Оно је код Кинеза дугуљасто, по тону жуте боје, потсећа на пергамент. Образи Кинеза никад нису румени, а брада је ретка. Нос је правилнији него код Јапанца.

Лице Јапанаца има јаке и истакнуте кости, јабучице су испупчене, лице широко и кратко и потсећа на квадрат. Нос је спљоштен. Брада и бркови Јапанца су густи. Карактеристично је за Јапанце и то што их има веома много кратковидих.

ЉУБАВ КОД ЖИВОТИЊА

Познато је да су чак и најпитомије животиње спремне да ступе у најнеравнију борбу на живот и смрт ради заштите својих младих.

Морска видра, кад је гоне, дограби младунче и загњури се с њим у воду. А кад се, да би удахнула ваздух, поново појави над водом, она покрије младунче својим телом, штитећи га од опасности.

Младог кита ловци убијају само зато да би домамили мајку, која му хита упомоћ и врло ретко га напушта док је у животу, па чак и кад њу саму погоди више харпуна. Мужјак, напротив, бежи чим осети опасност и никоме не прилази никад упомоћ.

Али, нису сви „очеви” једнаки. На Острву Три Краља, код Новог Зеланда, живе фоке које називају морским слоновима. Оне имају неке морске непријатеље који их рањавају, због чега мужјаци примењују нарочиту тактику. Док женке доје младе, што обично траје пуна два месеца, мужјаци направе око њих круг како би их спречили да, гоњене глађу, улазе у море и излажу се опасности. Тако и они гладују све док младунци не одрасту и не постану способни за живот.

Брига за младунце запажена је и код птица. Дивље патке, као и многе друге птице, кад им се ловац приближује гнезду падају му пред ноге дречећи на сав глас и лепршајући крилима, само да би скренуле пажњу с младунаца на себе. Шева гледа да одмами пса од свог гнезда на тај начин што сама себе жртвује. Исто тако намамљују пса и срне да би гонио само њих, а њихове младунце оставио на миру. Приликом неког великог пожара, једна рода је остала и изгорела у гнезду јер није хтела да напусти своје младунце који још нису могли да лете. Један мрав, пресечен напола, и даље је својом предњом половином склањао своје луткице на сигурно место.

Код мајмуна ова љубав према потомству допуњује се и неким вишим, готово свесним, душевним појавама. Нежност коју мајмуница указује својим младунцима много личи на материнску љубав код жене. Често се она може видети како с највећом пажњом умива своје младунче. Познато је да мајмуница из жалости за младунцем може и да угине.

Код сисара женке доје младунце и брину се за њихов живот и развитак. Али, у основи, то је чисто телесна потреба. Јер, само олакшање које женка осети после дојења везује њу за младунце, макар они били и туђи. Тиме се да објаснити дојење туђих младунаца, па чак и младунаца сасвим других животињских врста. Тако су познати случајеви да мајмуница доји мале мајмуне који су остали без мајке, или да мачка доји зечиће, па чак и пацове.

Олакшање које женка осети у грудима после дојења нагони је чак и на крађу туђих младунаца. Посматрана је једна мајмуница која је у ту сврху крала не само туђе мајмунчиће, већ и мале псе и мачке. Међутим, да чисто телесни осећаји могу довести до поступака који личе на материнску бригу најбоље показује опит који је један научник направио с једним петлом.

Научник је петлу почупао перје на трбуху, па је ту разголићену површину ожарио копривом. Затим је петла затворио у једну одајицу са неколико пилића који тек што су се били излегли. Пилићи су одмах покушали да се сакрију под петла, као што су радили и код кокошке. Додир пилића ублаживао је петлу опекотину од коприве на грудима, што му је необично годило. Стога је врло радо лежао, као квочка, на пилићима, и то тако ревносно да је било врло тешко отерати га с њих.

ГДЕ ЈЕ МОЈ ПРИЈАТЕЉ?

РОМАН ОД Р. Ф. КАСЛА

(7)

Намах је у небо сунуо огроман пламен и хладноће је нестало. Запуцкетале су трошне дрвене зграде; ватра је прождирала све одреда. То је био пакао, кажем ти, прави пакао.

Неколико тренутака касније, са угла до кога смо дотрчали и где смо били ван опасности, Цим и ја видели смо како с неколико страна јуре ватрогасна кола. Настала је паника. Читави блокови кућа били су у пламену. Видео сам жене и људе како, бежећи од ватре и дима, падају и умиру по тротоарима, стежући у наручју своју децу. Смрт је сустизала те јаднике, не штедећи никога и ништа.

Осећао сам да ми се тло измиче под ногама, да ћу се од ужаса срушити. Пружио сам руку да се наслоним на Цима, али оно што сам спазио на његовом лицу натерало ме је да узмакнем...

(Очигледно је да се ово односи на страховити пожар у Чери Стриту, у коме је изгубило животе преко четири стотине особа. Четири блока зграда изгорела су до темеља тог ужасног петка 12 августа 1938 године. У свим америчким листовима може се наћи детаљан опис те страховите несреће. Истрагом није могло бити утврђено како је дошло до пожара).

Како смо стигли до куће, не знам. Да ли ме је Цим вукао или сам сам корачао, не бих умео да ти кажем. Чим су се врата за нама затворила, ја сам га обасуо питањима. Још пре но што је успео да ми одговори, мени је наједном истина пукла пред очима. Ужасна истина! А кад сам подигао поглед и сусрео се са Цимовим, знао сам да је и њему истина позната. На његовом лицу огледали су се очајање, бол и гроза, али су му очи и даље имале онај миран израз, као да припадају човеку који је у трансу. Зграбих га за рамена и повукох к себи.

— Реци ми све што знаш о овоме, — заурлах, осећајући да ће ми нерви пући од затегнутости и да ми се у глави све комеша.

— То су Марсовци учинили, — прошапта он.

Ударих га посред лица.

— Знао си! Ти си то знао! Слутио си да ће они то учинити, — викао сам као избезумљен.

Цим је био мој најбољи пријатељ, али у том тренутку зажелео сам да га убијем. Зграбио сам га за грло, али... тада ме снага изненада напусти, као да ју је неко исисао из мојих мишица. Осећао сам како ме преплављује нека необична слабост и ја се сруших на под, јецајући као какво дете.

После извесног времена, кад се мало умирих, чуо сам објашњење тог ужасног догађаја. Мислим да није било случајно што ми је Марсовац — онај кога смо првог упознали или неки од његових другова — дао то објашњење Цимовим гласом. Осећао је свакако да ће ми тиме оно бити још теже и ужасније.

— Зло се мора уклонити. А те страћаре су зло. Мислим да то и ви морате признати. А ево шта сам ја учинио: повукао сам из атмосфере сву топлоту, концентрисао је и тако концентрисану управио је на куће...

Ништа више нисам чуо од његове приче. Једна мисао рила је по моме мозгу: он је повукао сву топлоту из атмосфере. Значи он је исто тако повукао... извлачио из мене снагу, извлачио је моје мисли... извлачио је из Цима његову личност. „Та моја мала способност“, рекао је он једном, говорећи о томе да уме да погађа туђе мисли. Он их није читао; он их је извлачио из других и упијао у себе као какав циновски сунђер. Он је исисавао све што је желео и упијао у себе...

Сећам се како сам се осећао неспокојним приликом нашег првог сусрета с тим бићима с друге планете. По њиховим сопственим речима они нису имали одређене облике, већ су, према потреби, могли да мењају форму и изглед својих тела. Они су знали све о прошлости човечанства, мада смо нас двојица били први људи које су срели. А ми им, то знам сасвим сигурно, нисмо о томе ни речи рекли. Дознали су то сасвим једноставно, извлачећи из мога мозга и сећања све оно што их је занимало. Јер, није било ничега што сам ја знао а што они не би могли да сазнају. Крали су моје знање, моје успомене, мисли. Тако су придобили и Цима, осећајући да је он немирнији дух, да се лако одушевљава и да је понекад подложан туђем утицају. У ово последње сам сасвим сигуран, јер је и мени често успевало да утичем на њега.

Као кроз сан допро је тада до мене Цимов глас. Подигао сам главу и видео да је необично блед и да му усне подрхтавају.

— Видим да те је ово тешко погодило, — говорио ми је лагано, као да жели да ме умири и утеши. — Зашто гледаш на то као на неку трагедију? Покушај да то посматраш с једне друге тачке гледишта. То предграђе и те уџерице, то је био прави пакао, а ти људи су и иначе били осуђени на пропаст. Њихова смрт је само ослобођење од беде и живота који се не би ни могао назвати животом. Тамо где су они настрадали нићи ће нов живот...

— Зар си због тога морао да их убијаш! — викнух бесно. — Ако твоји красни пријатељи и успеју да створе нов живот, они га неће створити за те јаднике којих више нема. Зар ти верујеш у њихову великодушност? Ако већ намеравају да створе нов живот, зашто га нису створили и за те људе које су тако мирно поубијали? Можда ће они и створити нешто, али то ће бити за њих, а не за нас, ти...

Имао сам утисак да ме Цим и не слуша, или да не схвата оно што му говорим, јер оно што је рекао пре је био наставак његовог започетог објашњења но одговор на моје речи.

— ...А ништа се не може градити на трулим темељима.

Наједном, као да су до његовог уха тек сад допрле моје речи, он повика:

— Али, ја их нисам убио. Ја никог нисам убио.

Видео сам да га је та мисао пекла као усијано угљевље и он, као беспомоћно дете, стаде да се осврће око себе тражећи помоћ.

— Али, ти си пристао на то убиство. Ти си се сложио с њиховим објашњењем да је то исправно. Твоје речи — сећаш ли се како си говорио о страћарама и беди? — биле су уствари позив на разарање. Циме, реци ми да се варам, да моје слутње нису тачне. Зар је то могућно, Циме?

— Да, — одговори ми Цимов глас, али то није Цим говорио. — Његове речи биле су заиста позив на разарање. Бар смо их ми тако схватили. Јесте ли сад задовољни?

Никад у животу нисам чуо речи изговорене с више потсмеха и ироније.

— Али, ми смо људи, — повиках ја. — Ми друкчије гледамо на ствари. Ја, уосталом, говорим Циму, а не вама. Ја и не очекујем да ви то разумете, ви са вашим мозгом једног...

— Једног сунђера? — подругљиво зазвуча Цимов глас.

— Да! Сунђера! Проклетог сунђера с друге планете, — готово заурлах. — Ми знамо наш свет и његове проблеме. Нисте нам ви потребни. Чему и коме је послужио овај злочин. На земљи и без тога већ има доста беде...

— Ускоро ће тој беди бити крај. — То је сад Цим изговорио. Али, ја сам једва успевао да разликујем кад говори он, а кад та невидљива чудовишта која су сад стално употребљавала његов глас. Јер, у ономе што је он и што су они говорили више није било разлике.

(Наставиће се)

РИБЕ које се хране птицама

Давно је већ познато да се неке врсте птица — пеликани, галебови, пингвини и многе друге које живе на обалама мора или река — хране рибама. Али, све доскора се није знало да им рибе „не остају дужне“ и да неке од њих „свете“ свој рибљи род на тај начин што хватају и једу — птице!

Широкоусти црни гргеч велики је љубитељ птичјег меса и он без милости тамани све птице које се у свом лету сувише приближе површини реке или језера. Млади, тек изведени, пловчићи претстављају за овог „воденог разбојника“ најмилију посластицу. Једном природњаку који се, ради проучавања животињског света у језерима, стално настанио на обали једног језера, биле су досадиле жалбе његове жене да јој сваког дана, на неки тајанствен начин, нестаје по неколико пловчића. Она је запазила да се ти нестанци готово увек догађају кад пловка одведе своје младе на језеро. Да би ухватио „лопова“ природњак је начинио једну механичку пловку и неколико пловчића. У пловку је уградио мали мотор с пропелером и за њу је, најлонским концима различите дужине привезао пловчиће. У сваком пловчету налазила се по једна добро скривена удица. Тако опремљене, пустио их је на језеро. Пловчија „флотила“ запловила је по води: „мајка“ напред, а њени „млади“ за њом, баш као права пловчија породица. Сакривен у трави крај обале, природњак их је посматрао. Чим се „пловка“ удаљила од обале, једног пловчета је нестало. Убрзо је нестало још једно. Природњак је тада отишао чамцем до пловке и извукао је из воде. На најлонским нитима, уместо вештачких пловчића, налазили су се црни гргечи који су, заједно с мамцем, прогутали и удице.

Слично широкоустом црном гргечу, и неке врсте штука, нарочито оне које живе у рекама северних области Европе и Америке, радо једу пловчиће и гушчиће. Међутим, те рибе „птицоловци“ не нападају само младунчад и мале птице. Један рибар уловио је мрежом једног црног гргеча коме је из уста још вирила нога одрасле лиске (лиска или сарка је птица-мочварица). Он је распорио рибу и из њене утробе извадио птицу која је, мерена од кљуна до краја испружених ногу, била дугачка 62,7 сантиметра ,а тешка 750 грама.

Птице које живе на обалама тропских и суптропских мора још су више изложене опасности да свој живот заврше у стомаку какве прождрљиве рибе. Морнари и природњаци често имају прилику да виде птице које на ногама носе ожиљке. Ти ожиљци су „успомена“ на борбу с неком рибом, из чијих је уста птица успела да се отргне.

У близини острва Корзике често се може видети како наједном нестаје у води нека белокрила црна морска ласта. Она је била жртва своје неопрезности, јер није приметила приближавање подводног непријатеља.

КО СУ БИЛЕ ДЕРБЕНДЦИЈЕ?

Дербендције су били чувари путева и спроводници путника у високим планинама у Турској.

Реч дербендција потиче од турске речи дербенд што значи кланац. За ту службу имали су извесне повластице и били опроштени од неких пореза. Ако би се на путу који је чувао неки дербендција десила путницима штета, онда су је они морали да надокнаде. При пролазу путника они су ударали у бубањ и тиме обавештавали да је пут сигуран.

WALT DISNEY'S

РОБ РОЈ

ЕНГЛЕЗИ СУ УГУШИЛИ ПОБУНУ И ЗАРОБИЛИ РОБ РОЈА, ВОЂУ ШКОТСКИХ БРЂАНА. ПОБЕЂЕНИ, ОНИ СЕ ВРАЋАЈУ У ГЛЕН МАКГРЕГОР...

НАШИ ЉУДИ СЕ ВРАЋАЈУ!

ДА... АЛИ НЕ СВИ... ЗВУЦИ ЊИХОВИХ ГАЈДИ КАО ДА ИЗРАЖАВАЈУ БОЛ!

ОН СЕ НЕ ВРАЋА, ХЕЛЕН МЕРИ...

РОБ... НИЈЕ МЕЂУ ЊИМА..!

У ДВОРЦУ ИНВЕРСНЕЈДУ, ЛЕДИ ГЛЕНГАЈЛ ОЧЕКУЈЕ ВЕСТИ О СВОМЕ СИНУ...

ШТА СЕ ДОГОДИЛО МОМЕ РОБИЈУ?

ОНИ... ОНИ СУ ГА ОДВЕЛИ У ЗАМАК СТЕРЛИНГ...

Copr. 1954, Walt Disney Productions World Rights Reserved

Distributed by King Features Syndicate

МИ СМО ДОШЛИ ПО ЊЕГОВ НАЈБОЉИ ОГРТАЧ И ОПАСАЧ... ОНДА ЋЕМО СЕ И САМИ ПРЕДАТИ... ДА БУДЕМО УЗ ЊЕГА!

ДА... РОБ ТРЕБА ДА СТИГНЕ У ЕНГЛЕСКУ КАО ПРАВИ ПЛЕМИЋ... ЧАК И АКО ИДЕ НА ВЕШАЛА!

МОЈ РОБИ ЈОШ НИЈЕ ОБЕШЕН!

У МЕЂУВРЕМЕНУ У ЗАМКУ СТЕРЛИНГ ОСОРНИ МОНТРОЗ ПРИМИО ЈЕ ВОЈВОДУ О АРГАЈЛА

ОДЛУЧИО САМ ДА МАКГРЕГОРА ОДВЕДЕМ У ЛОНДОН ДА МУ ТАМО СУДЕ!

ОХ! У ТВОМЕ СРЦУ НИЈЕ ОСТАЛА НИЈЕДНА КАП ДОБРЕ ШКОТСКЕ КРВИ. ШКОТЛАНЂАНИН НЕ БИ ТАКО ГОВОРИО!

МИЛОРДЕ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

АЛПЕ — НАЈВЕЋЕ ЕВРОПСКЕ ПЛАНИНЕ

Алпе су систем највећих и најважнијих планина у Европи. Оне се у луку протежу од Средоземног Мора до Панонске Низије. Дуге су око 1200 километара. Ширина лука је неједнака. Код Кадибоне, где се Алпе одвајају од Апенина, ширина лука је 45 километара. Одатле се повећава да код Монблана достигне ширину од 130 километара, а у Тиролу највећу ширину од 260 километара. Алпе заузимају простор од 220.000 квадратних километара. Ледењаци покривају 4.500 квадратних километара.

Линија: Боденско Језеро — Сплиген — Комско Језеро дели Алпе на источне и западне.

Алпе су настале узастопним набирањем и окомитим покретањем Земљине коре. То се догађало у току милиона година и у разна геолошка доба. У архајско доба на простору данашњих Алпа ширило се море и у њему се под тропским небом развијао посебни живот. Неки научници сматрају да је море из кога су се појавиле Алпе било широко 600 до 1200 километара. Историја постанка Алпи испуњена је непрестаном борбом копна и мора. Најзад је копно победило у млађем терцијеру, па је море нестало, а створиле су се високе планине — Алпе.

Поред тога Алпе су највеће развође европских река. Исто тако оне су највећа климатска преграда у Европи и најпролазније високе планине на свету које просецају најдужи тунели и кроз које јуре седам великих железничких пруга. Саобраћај преко алпских долина одвијао се још од давних времена. Тако су Гали у Старом веку под вођством Беловезуса прешли преко Бренера или Малог св. Бернара и спустили се у Италију 388 године пре наше ере. Ханибал је прешао Алпе вероватно преко Кол дела Сељ и спустио се у долину реке Дора Балтеа. За време царског Рима у Алпима је било 17 пролаза. Највише се употребљавао Мон Женерв и велики св. Бернар преко кога је Август изградио пут. Септимије Север изградио је пут преко Бренера. У доба сеобе народа варварска племена провањивала су у Италију преко Јулиских Алпа и то оним путевима куда су ишли Римљани. Крсташке чете употребљавале су за пролаз тиролске превлаке. После уништења римских путева прелаз преко Алпа био је тежак све до 19 столећа. Једино је још водио пут преко Бренера, а тек 1772 уређен је и колски пут. Други пут уређен је 1872 преко Кол ди Тенда на западном делу Алпа. Путеви за велики саобраћај почели су да се граде тек за време Наполеона. Грађени су на истим местима где су били римски и средњовековни путеви. Прва алпска железница изграђена је преко Семеринга 1854 године као веза између Беча и мора, друга преко Бренера 1862, трећа преко Мон Сенија 1871. Десет година доцније изграђена је пруга св. Готхард с тунелом дугим 15 километара. Пруга између Тирола и Ворарлберга отворена је 1884 Осим тога у Алпама има много железница на зупце које вежу алпске долине с високим планинским крајевима.

С именом Алпа везан је и један спортски термин — алпинизам, а то је виши степен планинарства. Уствари то је пењање на високе врхове без стаза, по каменитим планинама или височима помоћу конопаца, алпског пијука и другог прибора за пењање. Др Пакар, лекар из Шамоникса са водичем Балматом први се 1786 године, попео на врх Мон Блана. Тада је постао и назив — алпинизам. Од 1850 оснивају се алписка удружења и штампају књиге о алпинизму. Тако је постао и занат водича.

На Алпама се налазе, поред мноштва малих, и великих језера као што су: Женевско, Боденско, Мађоре и Гарда. У Алпама живи око 12 милиона становника немачког, италијанског, француског и словенског порекла.

Алпе у Југославији испуњавају најсевернији крај државе. Становништво у том делу Алпа бави се земљорадњом, виноградарством, воћарством, сточарством итд. Иначе је сточарство најважније занимање становника у Алпама, а после њега долази шумарство. Знатан извор прихода су земљорадња и домаћа радиност. Рудног богатства има мало; једино има гвожђа, соли и олова. Индустрија се оснива на воденој снази. Туризам претставља важну привредну грану због лепих предела и извора.

У алпским шумама поред других животиња живе: срне, дивље мачке, медведи, зебе, сојке, детлићи, голубови, сове, тетребови такозвана алпска кокош, која зими добија белу боју, затим дивокозе које живе све до граница вечног снега, а може се наћи и на алпског козорога.

Летописи — хронике — анали

Летописи, хронике и анали су ситнији записи о догађајима важним и неважним, например о боју или о поплави, о изобиљу или о глади, о небеским појавама, о крвавој киши, владарима, редњама и томе слично. Све је писано краћим реченицама и бележено по годинама, месецима и данима збивања.

Подаци који нису накнадно исписивани из књижевних извора, него који су збиља бележени у доба догађаја могу имати велики значај за историју. Према томе и летописи и хроничарски записи могу бити поуздани и непоуздани, старији и млађи итд.

Хронике (временописи) постале су у Средњем веку, а њихови писци били су обично калуђери. Анали имају углавном тип хроника, само су озбиљнији, уколико се бележе тек важнији догађаји о којима се казује и нека реч више. Иначе се и они држе хронолошког реда. Њих је било још и код старих класичних народа. Велики римски историчар Тацит поред познатих историских дела писао је и анале.

У ову врсту књижевности спада Хроника попа Дукљанина из 12 столећа и троношки летопис из 18 века.

Овде ћемо навести два-три примера из летописа, хроника и анала:

Године 6838 (1330 године) уби краљ Стефан Дечански са сином својим Душаном Михаила, првог цара бугарског, на Велбужду пољу, и прими бугарско царство.

Године 6938 (1430) сазидан би град Смедерево, треће године владе деспота Ђурђа.

Године 6981 (1473) јави се звезда светла са трусом јануара 22.

Године 6998 (1490) поби снег рупнике (рударе) у Заплањину.

КАКАВ ЈЕ ТО БАРЛОВЉЕВ ТОЧАК?

Барловљев точак је први електрични мотор, стварно претеча електромотора. Пронашао га је физичар Барлов (1776—1862), по коме је и име добио. Он се састоји од једне бакарне плоче, која се може обртати око своје хоризонталне осовине. Она својим звездасто изрезаним зупцима дохвата до живе која се налази у једном жлебу испод ње. Обрће се у једном или другом смислу под утицајем једног приближеног магнетног пола, кад струја протиче од осовине точка ка живи или обратно.

ТАЧНО-ПОГРЕШНО

Током живота човек научи многе ствари. Али, често се догађа да он зна више о стварима које га окружују но што зна о себи и своме телу. Можда је и код вас исти случај. Да видимо можете ли да одговорите тачно на ова питања која се односе на ваше тело и његове функције. Поред сваког питања налазе се речи „тачно" и „погрешно". Прецртајте ону реч за коју сматрате да не одговара истини, па после, читајући одговоре, проверите своје знање.

1) Ваздух који издишете садржи у себи више угљендиоксида него кисеоника. Тачно. Погрешно.

2) Пушење изазива сужавање крвних капилара који снабдевају крвљу површинске слојеве тела. Тачно. Погрешно.

3) Једним дубоким удисајем изврши се измена целокупног ваздуха у плућима. Тачно. Погрешно.

4) Лик ствари које гледамо пројектује се у нашем оку наопако. Тачно. Погрешно.

5) Алкохол изазива ширење крвних капилара који снабдевају крвљу површинске делове тела. Тачно. Погрешно.

6) Све витамине који су нам потребни уносимо у организам само на два начина: с храном или у пилулама. Тачно. Погрешно.

7) Вода у једном суду може нам се истовремено учинити и хладна и топла. Тачно. Погрешно.

8) Обрве, нос и јабучне кости помажу нам да боље видимо. Тачно. Погрешно.

9) Кад пренесемо поглед с неког удаљеног предмета на неки предмет који нам је веома близу, зенице у очима се смање. Тачно. Погрешно.

10) Кожа ће нам поцрнети ако је изложимо јаким сунчаним зрацима који пролазе кроз стакло на прозору. Тачно. Погрешно.

11) Тело се зноји да би се хладило. Тачно. Погрешно.

12) Највећи део хране који уносимо у организам вари се у желуцу. Тачно. Погрешно.

ОДГОВОРИ И ОБЈАШЊЕЊА

1) Погрешно. Мада ваздух који издишемо садржи повећану количину угљендиоксида, у њему ипак има више кисеоника. Ваздух који удишемо садржи у себи 79% азота, 20% кисеоника и 0,04% угљендиоксида. У ваздуху који избацујемо из плућа количина кисеоника смањена је на 16%, а угљендиоксида повећана на 4%, што значи да у њему ипак има више кисеоника. Количина азота остаје непромењена.

2) Тачно. Пушење изазива сужавање крвних капилара, услед чега је и циркулација крви у телу отежана.

3) Погрешно. Једним удисајем не може се извршити измена целокупног ваздуха у плућима. Човек мора да удахне неколико пута да би потпуно „проветрио" плућа.

4) Тачно. Очна сочива стварају у оку слику сличну оној која се добија на филму у фотографском апарату. Та слика је окренута наопако. Код фотографских апарата ова појава не игра никакву улогу, јер се тако добијени снимак лако окрене. Међутим, у нашем оку постоји један нерв који ту обрнуту видну претставу ока саопштава мозгу. Према томе, ми ствари видимо наопако, али смо научени да у својој свести „исправимо" ту изокренуту слику, тако да ствари ипак видимо онаквима какве су у природи.

5) Тачно. Алкохол шири крвне капиларе и због тога у површински слој тела пристиже више крви но обично. Човек који је унео у себе већу количину алкохола подложнији је смрзавању од трезног човека, чији одбранбени механизми у телу на ниским температурама повлаче крв из површинских слојева.

6) Погрешно. Витамин Д може да се ствара и у самом човечјем телу. Кад је наша кожа непосредно изложена сунчаној светлости, извесни хемиски састојци који се налазе под кожом производе овај витамин. Због тога се витамин Д назива и „витамин сунчеве светлости".

7) Тачно. Ако ставите једну руку у суд с топлом, а другу у суд с хладном водом, па их истовремено извадите и замочите у трећи суд у коме се налази млака вода, онда ћете је једном руком осетити као топлу, а другом као хладну.

8) Тачно. Обрве, нос и јабучне кости спречавају да веома коси светлосни зраци продру у око. Ти коси зраци пали би на бочне делове унутрашњег ока, а не тачно на мрежњачу, која је орган-прималац видних надражаја.

9) Погрешно. Обим и величина зеница не мењају се кад поглед пренесемо са удаљеног предмета на неки ближи. Очна сочива мењају своју кривину и тиме омогућавају да око подједнако види и удаљене и блиске предмете. Ова појава назива се акомодација ока. Зенице, пак, мењају свој обим, тј. шире се или скупљају, само при промени јачине светлости.

10) Погрешно. Само ултравиолетни зраци сунчеве светлости изазивају промену боје на кожи. Међутим, они не могу да продру кроз стакло које се употребљава за прозорска окна и због тога човек који се сунча у соби иза затворених прозора не може да поцрни.

11) Тачно. За испаравање зноја, као уосталом и свих течности, потребна је знатна количина топлоте. Приликом испаравања зноја троши се топлота површинских делова тела, који се тиме хладе. За време топлих и влажних дана испаравање зноја знатно је спорије. Због тога нам је таквих дана врућина неподношљивија.

12) Погрешно. Мада желудац игра важну улогу у варењу, највећи део хране коју уносимо у организам вари се у танком цреву. Сварена храна бива апсорбована у крв кроз зидове танког црева.

НАЈЛОНСКЕ ЧАРАПЕ ЗА БУДУЋА ПОКОЛЕЊА

Римске ископине које су нађене приликом копања темеља за једну нову британску фабрику у Маргејту, Кент, инспирисале су власнике фабрике да приликом церемоније полагања камена темељца закопају једну касету са неколико пари најлон чарапа за будућа поколења, јер верују да ће се чарапе сачувати кроз векове исто онако као и ове римске ископине.

Чарапе су стављене у једну касету која је изнутра обложена оловом. Пре тога оне су стављене у једну политенску кесу. Претседник града Маргејта свечано је засадио једно дрво на месту где је закопана касета. Нова фабрика која се подиже израђиваће само најлон чарапе.

НЕОБИЧАН ЛОВ НА ЛИСИЦЕ

Ускоро ће се навршити две године како аустралиски фармери проводе многе ноћи без сна. Из ноћи у ноћ они су на својим пољима, где се боре са опасним непријатељем — лисицама, које у огромним чопорима угрожавају њихова стада оваца. Лисице, њихови некадашњи „савезници", сада су им крвни непријатељи.

Још пре две године ниједном Аустралијанцу није падало напамет да организује лов на лисице, јер су знали да су лисице највећи непријатељи зечева, који су уништавали фарме. Зечева је тада било необично много. Лукавост лисица дошла је и овом приликом до изражаја. Оне би вешто пронашле гнезда зечева и појеле им младунце. То је много користило фармерима, па због тога нису таманили лисице и оне су се несметано множиле.

Међутим, пре две године откривена је могућност да се болешћу миксоматозом уништавају зечеви. Ова вештачки изазвана вирусна епидемија покосила је милионе зечева на целом континенту. Број зечева је за кратко време сведен на минимум. Простране области далеких подручја готово су опустеле. Али, тиме је нестало и хране за лисице, па је међу њима завладала глад. У недостатку зечева, њихове дотад једине хране, лисице су сада јуришале на стада оваца. Уколико је више зечја зараза узимала маха, утолико је број растргнутих јагањаца бивао већи; лисице су међу њима правиле прави покољ. Било је случајева да једна лисица растргне дневно по више јагањаца. Оне нису убијале онолико јагањаца колико им је било потребно за храну, него су просто откидале са убијеног јагњета по парче меса и даље настављале да убијају. У прво време фармери су били немоћни према новом непријатељу, јер су лисице ретко наилазиле у замке, а отровну храну која им је подметана пре њих би појели пси чувари.

Најгоре је било то што се овце просто нису плашиле ових разбојника. Оне су мирно пасле траву и нису ни слутиле да им прети опасност од лисица које им се приближавају. Међу хиљадама оваца лисице су се тешко примећивале.

Најзад је једном фармеру из западне Аустралије успело да надмудри ове најлукавије животиње. Предложио је да се врши ноћни лов са рефлекторима. Први опити били су веома успешни, па се овај начин лова проширио по читавој земљи. Сада фармери и дању и ноћу учествују у овом необичном лову полазећи у њега колонама добро опремљених џипова. Свака кола снабдевена су великим рефлектором и приближавају се стаду са угашеном светлошћу. Кад се сасвим приближе стаду, онда се рефлектори упале муњевитом брзином. У том тренутку појави се ретко привлачна слика. Лисице уплашене буком мотора високо дигну главу и стану као укопане пред блиставом светлошћу рефлектора. Из мрака ту и тамо светле хиљаде очију ових лукавих разбојника. Тада почиње лов. Пажљиво људи нишане и пуцају. Тако непомичне лисице бивају лакше убијане и на бојном пољу остане их на стотину у току једне ноћи. Али, њихов број је тако велики да фармерима претстоји још много непроспаваних ноћи, док се коначно не ослободе овог новог и веома опасног непријатеља.

ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

Хајдучка одела

За време османлиске владавине у нашим крајевима хајдучија је најпре била појединачна, а затим су се појавиле групе, док најзад није постала јак покрет народа у борби за ослобођење.

Хајдуци су се удруживали у чете од 30 до 40 људи. Између себе бирали су заповедника-харамбашу. То је могао бити само онај који се одликовао храброшћу, верношћу и оданошћу. Када би наступило ратно доба и народ се у масама почео да диже против непријатеља, хајдучке чете имале су и по неколико стотина људи. У већим операцијама удруживало се по више чета, тако да су понекад кретали у борбу одреди од по 300 до 400 хајдука. Хајдуци су често успевали да завладају планинама и да онемогуће османлиску владавину у читавим покрајинама.

Хајдучка дела и подвиге опевали су народни певачи. Те песме заједно са старим епским песмама разносили су гуслари по свој земљи и будили у народу сећање на херојску прошлост, уливали одушевљење за даљу борбу, а у исто време стварали наду на скоро ослобођење.

Хајдуци су носили народну ношњу краја у коме су живели и хајдуковали, па се због тога не може говорити о чисто хајдучкој одећи.

Харамбаше су обично носиле на глави шубару. Преко кошуље имали су прслук — џемадан, украшен жутом срмом. Чакшире су биле широке, тако зване потурлије, оперважене жутом срмом, чији је доњи део — пачалуци — прелазио преко српских опанака. Харамбаша је имао појас проткан свилом, — звани тарамболос, а преко њега кожни појас — силај у коме су биле: две кубуре, ханџар, пушка и сачма. То је било хајдучко оружје. Тако одевен харамбаша био је заогрнут до колена дугом горњом хаљином од чохе — доламом. Она је била богато украшена срмом, имала је нешто краће рукаве, а спреда је била отворена.

ЗМАЈЕВА ПЕСМА У НАРОДУ

Године 1892 у Панчеву је изишла књига под насловом „Српске сеоске" из ковчежића Мар. С. Поповића — Родољуба. У тој књизи Мар. С. Поповић, српски учитељ у Фочи, објавио је 219 народних песама, које је искупио по варошима: Стоцу, Пљевљима и Фочи.

Међу овим песмама налази се и песма која почиње са речима: Зора руди,

мајка ћерку буди. Тихомир Ђорђевић који је о овоме писао сматра да ова песма у Поповићевој збирци није ништа друго до Змајева песма Зора руди, само што је нешто краћа и што јој је завршетак нешто другојачији. Змајева песма гласи:

Зора руди,
Мајка ћерку буди;
Зора свита,
Мајка ћерку пита:
Кажи, мила,
Шта си мајци снила.
Мајко мила,
Лепо сам ти снила:
Све прстење
И венце зелене;
Рузмарина,
Венчаних хаљина;
Калопера,
Ручнога девера;
Многе свате,
Где нас кући прате;
Мене младу,
Младожењу Раду.
Сад тумачи
Шта тај санак значи.
Мила мати,
Ти ћеш боље знати
Да л' се збива
Кад се тако снива?

Песма коју је Поповић објавио у својој збирци гласи:

Зора руди, мајка ћерку буди.
Зора свита, мајка ћерку пита:
„Шћери мила, шта си ноћас снила?"
— „Све олтаре и свилене даре,
И прстење и зелене венце,
Многе свате што ме двору прате."
— „Нека бива што се у сну снива."

Ђорђевић свој коментар закључује да ово није прва Змајева песма која је ушла у народ, али да и она као и друге показује колико је Змај био народни песник, затим докле су све његове песме, широм нашега народа, допирале и најзад како су се и колико у народу мењале.

НАЗИВИ КУКУРУЗА У НАШЕМ НАРОДУ

Поред општег познатог имена, кукуруз има и друге називе у разним крајевима наше земље, па ћемо неке навести: голокуд, коломбаћ, коруза, кукуруз, кукуруза, куруз, куруза, мисир, мумуруз, мумуруза, муруз, печењка, ченка, турчинак, турчица, урметин, ферментин, фурментин, царевица итд.

ЗЕМЉА ШЕЋЕРЛЕМА
СНАЛИ СИМФОНИЈА
ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

СТИПЛ-ЧЕЗ СЕ БЛИЖИ КРАЈУ, ПРЕСУДАН ЈЕ САДА ЧАС! ПУБЛИКА ВЕЋ ДИГЛА ГРАЈУ И НАВИЈА У САВ ГЛАС!

ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

Плате чиновника у Првом устанку

До 1811 године Карађорђе и совјетници нису добијали плате из народне касе, него им се давао такозвани таин (депутат) и то месечно по осамдесет до сто гроша за издржавање.

Од 1811 године одређено је да се Карађорђу даје по 24.000 гроша (2.000 дуката) на годину. Совјетницима је било одређено по 6.000 гроша. Секретари Совјета имали су по 200 до 400 гроша, чланови окружног магистрата по 400 гроша, а секретари по 30 дуката. Поред тога и чланови и секретари добијали су још и по 500 ока жита и по једно говече. Претседатељ магистрата у Београду имао је 1.000 гроша, а чланови 500. Војводе нису имали плате, него су по једно село имали које им је радило. То село нису терали на војску, него само онда када је била велика нужда. Тако су се издржавали и капетани који су служили војводама, а који су се раније називали буљубашама.

Учитељи Велике школе у Београду имали су по 1.000 гроша на годину.

Карађорђеви момци имали су по 60 гроша на месец. Буљубаша Петар Јокић имао је 6.000 гроша на годину и два ата. Момци Јакова Ненадовића имали су по 15 гроша на месец. Пандури који су служили код војвода узимани су из задружних кућа, али плате нису имали.

ПРВИ ГРБОВИ У НАШОЈ ЗЕМЉИ

Грбови су дошли у нашу земљу из западне и средње Европе, где су се у току 12 векова развили из војничких знакова. Први грбови у Словеначкој појављују се на печатима племићких породица још у последњим деценијама 12 века. У приморске крајеве донесени су из Италије, а у Хрватску, где их налазимо на печатима 13 века, из Угарске. Готово у исто време са западном и средњом Европом развили су се грбови у Хрватској, Далмацији и Словеначкој.

Хералдичких знакова (хералдика је наука о грбовима) има у Босни на печатима из 13 века, а прави грб се налази на новцима и печатима краља Тврка I. Крајем 14 века има их и на печатима Балшића у Зети.

У Србији до времена цара Душана постоје усамљени и нередовни хералдички знаци на новцима и печатима. Правих формалних грбова у то време још нема. Крин као хералдички знак налази се на новцима краља Уроша I, двоглави орао на новцима Душановог властелина Оливера, а лав на печату Вука Бранковића из 1388 године. О

неком српском државном грбу за време Немањића нема података. У Србији су грбови чешћи, сасвим по западним угледима формирани, тек за време деспота.

ЗАГОНЕТКЕ — НАРОДНА ЗАБАВА

У ранија времена поједине породице састајале су се на села, где би до дубоко у ноћ проводиле време забављајући се на разне начине. Једна од тих забава биле су и загонетке, од којих ћемо овде набројати неке:

Четири брата путују, трче, један другог не може да стигне. (Точкови)

Без коре уђе, с кором изађе. (Хлеб у пећи)

Чуча чучи, бега бежи; скочи чуча па ухвати бегу (Мачка и миш).

Пролеће веселим, лето хладим, јесен храним, а зиму грејем. (Дрво).

Сам лончић у пољу ври. (Мравињак)

Беле коке с неба пале, па су врата затрпале. (Снег).

Кућица у горици на једној ножици. (Печурка)

Без ивера на води ћуприја. (Лед)

Читав дан иде, из куће не излази. (Пуж)

Беле коке испод стрехе вире. (Зуби)

Један дуд, на њему дванаест грана, на свакој грани по четири гнезда, у свакам гнезду по седам јаја. (Година, месеци, недеље, дани)

Нит'га зобљу храни,
Нит'га бичем туче,
А кад оре —
Шест плугова вуче.
(Трактор)

ЖИВЕ МАШИНЕ

Џедидаја Бакстон, земљорадник из Дербишира, у Енглеској, није умео ни да чита ни да пише, није знао да се бројеви могу изразити и писменим путем, нити је икад научио да употребљава чак ни најобичније математичке термине као што су хиљада, милион или милијарда. Па ипак, о њему се средином осамнаестог века у читавој Енглеској причало као о највећем математичком феномену на свету. Кад се 1754 године Џедидаја Бакстон појавио пред Краљевским ученим друштвом, чији су чланови желели да се увере колико истине има у причама о томе математичком чуду, његова способност да напамет врши све аритметичке радње заиста их је зачудила. Бакстон је могао да сабира, множи и дели и милионске бројеве, мада дотад никад није ни чуо за реч „милион". За велике бројеве он је имао своје изразе: племе, јато, чопор и слично.

Бакстон иначе није био много бистар и мислио је веома споро. Због тога му је требало прилично времена да „изради" неки задатак из рачуна, али су зато његови резултати увек били тачни. Он је рачунао „на рате", идући за својим плугом или косећи траву, и оно што не би успео да израчуна једног дана остављао је за сутрадан, никад не заборавивши „где је стао". Године 1750 један енглески математичар поставио му је овакав задатак: ако ти данас дам један фардинг (енглески новчић који вреди четврт пенија), сутра два и тако сваког дана двоструко више од онога што сам ти дао претходног, колико ћеш новца имати после 140 дана. За осам дана Бакстон је био готов са рачунањем. Његов резултат био је тачан, а број који је добио имао је 39 цифара. Тада га је математичар запитао да ли би могао тај број да помножи самим собом. Бакстону је требало два и по месеца да то израчуна.

Људи са оваквим способностима веома су ретки и Џедидаја Бакстон био је први „математички феномен" за који се зна. Уствари, досад је у свету било свега тридесет људи који су могли да раде напамет веома сложене рачунске радње, за које би чак и професорима математике били потребни не само оловка и логаритамске таблице, већ и прилично времена.

Ова необична способност брзог рачунања напамет обично се јавља још у детињству и, сем два-три изузетка, остаје кроз цео живот. Зера Колберн из Вермонта, у Америци, био

је право математичко чудо још у шестој години. Он је за мање од једног минута могао да одговори колико, например, има секунди у шест векова, девет година и три дана, да погоди колико зрна има у толико и толико тона пшенице и да, готово тренутно, помножи у глави два четвороцифрена броја. Али, оно што је највише збуњивало математичаре који су га испитивали била је његова способност да за свега неколико секунди растави на просте чиниоце сваки број до милиона. Кад су га једном запитали који су прости чиниоци броја 171.395, он је као из рукава одговорио: 5, 7, 59 и 63. Исто тако, он је без много размишљања израчунао да су 941 и 263 чиниоци броја 247.483. Међутим, кад су од њега затражили да нађе чиниоце броја 36.083, он је мирно одговорио: „Нема их!" И заиста, тај број је оно што математичари називају простим бројем, јер је дељив једино самим собом и јединицом.

Сличну способност имао је и Карл Ракл, који је напамет знао просте чиниоце свих бројева до 1.000. Међутим, он их није израчунавао напамет, већ их је једном нашао и — заувек запамтио. Индус Сринзваса Раманијан знао је за сваки број до 2.000 да ли је прост или сложен, на који се све начин може изразити и који су му чиниоци. Прича се да је једном, кад је Раманијан лежао у једној лондонској болници, дошао да га посети неки пријатељ који је знао за његову „страст" да се бави комбиновањем бројева и рекао му: „Довезао сам се таксијем број 1729. Али, мени се чини да тај број није баш нарочито занимљив". Болесник му је одговорио: „Вараш се. То је најмањи број који се на више начина може изразити збиром двају кубова". И заиста, број 1729 раван је збиру кубова броја 12 и броја 1, као и збиру кубова 10 и 9.

У исто време кад и Колберн живео је и Џ. П. Бидер. Њих двојица такмичили су се једном у брзини рачунања и Бидер је победио. Међутим, док је Колберн кад је одрастао изгубио своју способност, Бидер је до краја живота умео да и најсложеније рачунске радње ради напамет. А како је касније постао инжењер, та његова способност уштедела му је много и времена и труда. Ево свега два примера Бидерове необичне способности. Кад су му једном — тада му је било свега десет година — поставили питање колико ће се пута окренути точак чији је обим пет стопа и 10 инча (око 1,775 метар) да би превалио раздаљину од 800,000.000 миља, он је после педесет секунди размишљања одговорио: 724.114,285.714. Одговор је био тачан. На питање колики је квадратни корен броја 119.550,669.121, десетогодишњи дечак одговорио је после тридесет секунди: 345.761. Занимљиво је да је касније и Бидеров син био право математичко чудо.

Немац J. Дазе био је „рачунџија" Бакстоновог типа. Он није рачунао брзо, али је могао да „оперише" фантастично великим бројевима. Берлинска академија наука дуго је испитивала његову способност. Закључак је гласио: „Изгледа да Дазеовој способности нема краја". Том приликом било му је дато да помножи два броја од којих је сваки имао по сто цифара. Тај задатак Дазе је радио у глави осам часова и за то време био је под сталном контролом чланова академије. Али, он није увек био тако „спор". Једном је за 52 минута нашао квадратни корен једног стоцифреног броја.

Но, и поред свега тога, Дазе се не би могао назвати математичарем. Он никад није могао да разуме ни најједноставније геометриско или алгебарско правило и његов рад био је чисто аритметички.

Један од најпознатијих и најдаровитијих математичких феномена данас је свакако Ђакомо Инауди. Он напамет врши све рачунске радње с бројевима од неколико десетина цифара. Између осталог, у стању је да одмах каже којег је дана у седмици био неки одређени датум из прошлости. Једном га је неки математичар запитао којег је дана био 9 септембар 1752 године. Инауди је без размишљања одговорио: „Ниједног". И заиста, 9 септембар 1752 био је један од оних једанаест дана који су изостављени кад је био уведен грегоријански календар.

Занимљиво је да готово сви математички феномени имају изврсно памћење, али само ако су у питању бројке. Они су у стању да понове читаву листу бројева ако им је прочитана само једном, али ће тешко моћи да запамте много краћи низ слова или речи. Поред тога, они лакше запамте бројеве ако их чују, него ако их виде исписане. Бидеров син је, например, тврдио да му се један број много јаче уреже у главу ако га неко само једном изговори, него ако га он сам прочита двадесет пута.

ТЕРМИТИ НАСТУПАЈУ

Једног дана гувернер Мадраса снажно је ударио песницом по свом писаћем столу. У истом тренутку дигао се облак прашине и стола је нестало. Увече је дунуо јак ветар, па се срушила и гувернерова палата. И њу су као и сто издубили термити, па се зато сва трошна, расула под првим ударцима јачега ветра.

Ова гладна војска продрла је била и у један енглески ратни брод у луци и прождрала све што је било од дрвета, тако да су гвоздени топови пропали у утробу лађе кроз дрвену палубу. На исти начин термити су уништили и један шпански ратни брод. Све се то није догодило тако давно; то је било крајем прошлог столећа.

Ови инсекти жваћу дању и ноћу огромно тропско дрвеће, куће, књиге, одећу, обућу итд. Само у току једне једине ноћи они су појели велика дрвена кола од којих су остали само гвоздени обручи точкова. Кад су термити гладни они наваљују и на црни лим. Прво га овлаже док не почне да рђа, па онда рђу гутају.

Недавно су термити у огромним таласима запажени и у неким земљама на јужним и северним обалама Средоземног Мора. Последњих година многе зграде у Италији и Шпанији страдале су од њих.

Доскора се сматрало да температура која је нижа од тропске штити Европу од тих напасника. Али, изгледа термити почињу да се навикавају и на европску климу, бар у јужним крајевима нашег континента. У француском граду Ла Рошел термити су проузроковали пад појединих кућа и прождрали читаве архиве.

Према једној статистици, ови крупни мрави нанели су у току 1934 године у САД штету која је процењена на 45 милиона долара. Од тог времена штета од термита није се смањивала. Они су пронађени чак и у музеју Метрополитен у Њујорку, у библиотеци Врховног суда и у једној цркви у Вашингтону. Због тога је један амерички институт опробао око 400 разних средстава да би уништио термите, али није постигао никакав успех. Ти слепи створови брзо се навикавају и на најјаче отрове као што је арсен.

Термити су у Риму напали и Ватиканску библиотеку и архиву. Неки стручњаци сматрају да је угрожена и црква св. Петра.

Из дана у дан излегу се милијарде младих термита, тих животињица чија је врста стара милионима година. Они су се увек досад прилагођавали животним приликама и околини у којој би се нашли и на тај начин доказали своју изванредну отпорност. То су највећи прождрљивци које је природа икада створила. Због тога и није чудо што су чак и у пословицу ушли која гласи: „Прождрљиви као жути мрави".

Знате ли све о грому?

Страх од грома је веома распрострањен. Има људи који су осетљиви на разне атмосферске утицаје и приликом олује постају необично узбуђени, добију главобољу, убрзано лупање срца, изгубе апетит и сан. Урођени инстинкт страха још више се појачава напетошћу која у природи влада пред олују. Човек то осећа као да је какав веома осетљиви електрични апарат. У тим тренуцима ми смо као набијени електрицитетом. Хиљаду волти теку нашим нервима. Свака нас ситница дражи, а по кожи осећамо гнев природе.

Неки људи чак успевају да се ослободе вишка електрицитета. У бурној атмосфери, нарочито у високим планинама, често долази до пражњења тог електрицитета кад им кожа дође у додир са оградом од степеница, каквом вуненом или свиленом тканином. Та пражњења праћена су слабим пуцкетањем, а понекад и малим варницама. Ако сте провели извесно време у некој одаји где има електрицитета, поред какве електричне машине, покушајте да се чешљате крај свога радио-апарата који је регулисан на неку безгласну дужину. Коса ће вам се лепити за чешаљ, из ње ће излетати варнице, а у звучнику ћете чути карактеристично пуцкетање. То сте и ви проузроковали олују у минијатури.

Занимљив је случај једног човека који се шетао улицом једног топлог и сувог дана, какви су обично дани пред олују. Он је одједном зачуо како га неко зове. Окренуо се и опазио своју снаху. У тренутку кад се с њом руковао, осетио је јак трзај. Мада је бол био прилично јак, брзо је престао. Тек после неколико дана открио је узрок ове чудне појаве: хаљина његове снахе била је начињена од ровила, пластичне материје која се, као што бива и са крзном, напунила атмосферским електрицитетом. Жена је, поред тога, носила и ђонове од каучука, који су је изоловали од земље. На тај начин постала је нека врста малог облака пуног електрицитета, који се испразнио додиром руке.

Дирижабл „Граф Цепелин" лагано се напунио електрицитетом на свом путовању преко Атлантика и запалио се у тренутку кад је конопац додирнуо земљу. Да би се то избегло, возачи камиона који лети превозе бензин пусте да им се гвоздени ланац вуче по земљи и на тај начин спречавају да се електрицитет накупи у већој количини, јер га непрестано шаљу у земљу.

Нажалост, човек не може увек тако лако да празни своје нерве, који такође купе електрицитет из атмосфере. Институт за физичку географију у Берну означио је необично бурну климу своје земље као узрок великог броја самоубистава.

Можда изгледа чудно, али тачно је да је електрицитет из ваздуха причинио више штете овим малим ударима — физичком потиштеношћу и злим расположењем код људи — него громом. А да ли, бар, има какве заштите од утицаја електрицитета на наше нерве? Несумњиво је да уредан живот, умерен рад, одмор у одређене часове и борба против неуравнотежености претстављају први корак у том правцу.

Уствари, страх од грома је много већи од саме опасности. Ако упоредимо број жртава од грома и број настрадалих у саобраћајним несрећама, видећемо да је ових последњих много више. По француским статистикама, гром убије годишње 24 до 40 лица, док број жртава саобраћаја понеког дана, само у Паризу и околини, може бити знатно већи. Али, и поред тога што је вероватноћа погибије од грома мала, ипак треба бити опрезан. Изнећемо овде неколико основних правила за чување од грома.

Ако се купате, изиђите одмах из воде, јер је ваша глава остврце у које гром може лако да удари. Ако сте у чамцу, завеслајте што пре ка обали. Немојте се задржавати на песку крај воде, јер можете настрадати од грома чак и ако он удари на више стотина метара од вас, пошто је мокар песак одличан спроводник електрицитета. Ако се возите аутомобилом, останите у њему, јер је метална каросерија савршен громобран. Немојте стајати у пољу док грми, а нарочито не трчите лево-десно, јер се излажете још већој опасности. Немојте се склањати под дрво, јер статистике доказују да је једна трећина жртава од грома била убијена испод дрвета.

Дрво је рђав спроводник електрицитета, па зато муња која удари у дрво клизи по површини, по кори дрвета, затим по површини земље и убија онога који се ту затекао. Најопаснија су баш она дрвета која уживају глас да их гром најмање бије, а то су: буква, липа, бреза и јабука. Гром клизи низ њихово стабло уместо да удари у њ, као што је то случај с храстом и тополом.

Ако се налазите у пољу кад почне да грми, најбоље је да легнете потрбушке у неки јарак. Један савојски сељак орао је њиву кад је наишла олуја. Он испрегну коње, одведе их у наближи јендек, па и он леже крај њих. После десет минута гром је ударио у плуг. Бицикл, клинци на ципелама, окован штап и слични предмети могу играти велику улогу кад је гром у питању и зато није чудо што су на десет жртава од грома осам људи, а само две жене, јер се људи више служе оваквим предметима.

У САД развитак телевизије створио је нову опасност од грома. Високе антене у облику слова Н, које се налазе готово на свим крововима, претстављају одличну мету за гром. У већини случајева изгори само калем при улазу у апарат, али се може догодити да се и кров запали. У Француској, где антене постављају у облику положеног слова Н, није досад забележен ниједан случај удара грома. Али се зато ноћу, кад је ваздух пун електрицитета, или за време олује, може видети како се око сваке антене налази као неки ореол од плавичасте светлости.

Једну од тежих последица удара грома претставља мишићни грч, до кога долази услед електричног пражњења. У неким случајевима тај грч је толико јак да сломи кост на којој се мишић налази. Тиме се може објаснити делимична одузетост и губитак свести код озлеђених громом. Ако се таква жртва поврати, ретко су кад опекотине велике и опасне. Зато је неопходно да се што пре предузме вештачко дисање. Према досадашњем искуству, то вештачко дисање треба да траје 4—5 часова, чак и у случајевима кад се пулс уопште не осећа. Поред тога, треба масирати и срце.

Један радник кога је ударила струја од 45.000 волти, што отприлике одговара муњи, био је повраћен у живот после 15 минута вештачког дисања. Имао је само незнатне опекотине. Али, после пет дана умро је — од уремије. Секцирањем је утврђено да му је гром уништио много мишићних ћелија на рукама и леђима и да су ти отпаци запушили бубреге. На Сорбони је једног асистента ударила струја од 18.000 волти и он је двадесет четири часа после тога имао мокраћу црну као мастило. Но, ово су изузетни случајеви. Обично муња никад не оштети организам толико да би живот био доведен у питање, уколико не захвати виталне органе, као што су срце, плућа и мозак.

Занимљиве резултате дали су опити америчког професора Кувенховена. Он је опите вршио на морском свињчету. Кад би јој пуштао струју преко предњих ногу, животиња би подлегла, а кад би је пуштао преко задњих, она би издржала удар, мада је струја била у оба случаја исте јачине. То показује, пре свега, да је струја из лабораторија много опаснија од природног електрицитета, грома, иако је њена јачина мања. Затим, кад струја пролази почевши од руку, она увек иде преко срца и плућа, док муња обично иде површином тела.

Веровали или не...

БЕСПЛАТНЕ КОЛЕВКЕ

На острву Галапагосу све бебе имају бесплатне колевке. Те колевке уствари су оклопи џиновских корњача

које могу да буду тешке до 175 килограма, а дуге метар и по. Постављањем на веома једноставне ногаре, оклоп џиновске корњаче зачас се претвара у удобну колевку.

ЈЕДНИМ УДАРЦЕМ ДВА НОКАУТА

Боб Мекембриџ, боксер из Њујорка, оборио је једним ударцем свог противника који је пао на конопце. Од силине ударца извалио се један стуб на рингу и нокаутирао Мекембриџа.

ВЕЗИЉА БЕЗ РУКУ

Јохана Софија из Клаусница, у Немачкој родила се без обе руке. Упорношћу и стрпљењем она је успела да савлада тај телесни недостатак и да научи да пише, црта и везе — ногама.

САГРАЂЕН ЗА ДВА И ПО ДАНА

У Ајмеру Рачпутана налази се храм који се сматра најлепшим храмом у читавој Индији. Таваницу храма подупиру четрдесет стубова који су сви међусобно различити. Овај храм носи име „Архај-дин-ка-џонпра", што би у преводу значило: „Храм од два и по дана". Наиме, постоји веровање да је овај велелепни храм сагређен за свега нешто више од два дана.

КАО МЕДВЕД...

Од 1910 године Артур Герке из Висконсина, у Америци, сваке године леже у постељу 1 новембра да из ње устане тек 1 маја. Он, наравно, не преспава зиму баш као прави медвед, али се читаво то време не диже из постеље. Герке тврди да овакав „зимски сан" необично повољно утиче на његово здравље и расположење.

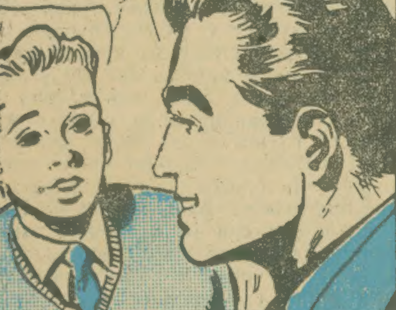
НАЈЧУДНИЈА ОСУДА У ИСТОРИЈИ

Мишел де Моријак (1563—1632), француски министар финансија, био је оптужен да је ковао заверу против Ришељеа. На суђењу је било доказано његово учешће у завери и због тога је био осуђен на казну

за коју се с правом може рећи да је најчуднија у историји. Наиме, према пресуди Моријак је морао до краја живота да носи своје одело окренуто наопако. Овакво понижење Моријак није могао да поднесе и од очајања је умро још у затвору.

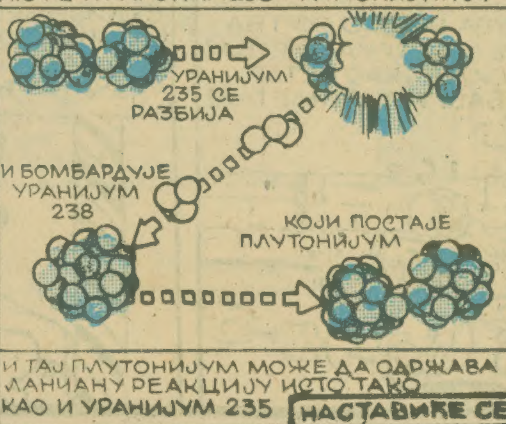
Кроз историју атома

Двојнице

Двојнице су омиљени музички инструменат многих народа, а волели су их још и стари Грци. По легенди, двојнице је измислила богиња Атина, али чим је почела да свира бацила их је, јер је видела да се приликом свирања на лицу праве ружне гримасе.

Двојнице су Грцима дошле из Фригије, у Азији. Отменији свет није волео да свира у њих, али су други људи свирали и били су радо позивани на гозбе да увесељавају госте.

Једна друга легенда прича да је малоазиски бог Марсијас нашао двојнице које је Атина бацила и научио да свира. Он је био тако задовољан својом свирком да је позвао бога Аполона на музички двобој. Аполон је пристао, те је он свирао на лиру, а Марсијас у двојнице. Музе које су присуствовале томе такмичењу оцениле су да Аполон лепше свира, па је Аполон после тога везао малоазиског бога Марсијаса за један бор и одрао га.

Уствари, то такмичење није ништа друго него симбол борбе између малоазиске и грчке музике. Грке је много вређало то што се стално истицало да су они примили музику од малоазиских народа, па је отуд и поникла легенда о овом двобоју у којој Грчка побеђује Малу Азију.

Бог Марсијас прешао је тако у грчку, а доцније и у римску митологију. Њему су подизани кипови на трговима многих римских градова и они су били симбол слободе. Најчувенији је био онај који се налазио на римском форуму.

Двојнице су добиле то име код нас због тога што се праве две издубљене цеви од једног дрвета. Лева цев има три, а десна четири рупе за прсте. Кад се у њих дува слабије, онда се добијају природни тонови, а кад се дува јако, онда се добија горња октава природних тонова. Пошто има двојница разних величина, то су и почетни тонови различити.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Овде ћемо вам дати животопис једнога нашега песника.

Он се родио 30 јуна 1810 године у Церовецу, недалеко од Љутомера, а умро 20 маја 1851 године у Загребу. Пошто је свршио гимназију у Марибору, он се 1830 године уписао на универзитет у Грацу као филозоф. Студент је био пуних осам година, али је свршио само обе године филозофије и прву годину права, пошто се био сав посветио учењу европских и словенских језика, затим проучавању књижевности и народног препорода. Прекинувши заувек студирање права, настанио се у Загребу 1838 године. Године 1846 постао је секретар Матице Илирске. Ту дужност вршио је све до смрти. Уочи револуције 1848 године учествовао је на Словенском конгресу у Прагу, на коме је био један од потпретседника.

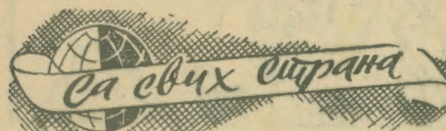
Као Словенац у почетку је певао само на свом дијалекту. Прво му је штампана песма-балада „Стана и Марко", у „Даници" 1835 године. У „Даници" су 1837 године почеле да излазе и његове „Ђулабије". Издао је збирке песама: „Ђулабије" (1840), „Гласи из дубраве жеровинске" (1841) и „Гусле и тамбура" (1845). Скупљао је народне песме по Штајерској, Крањској и Корушкој, али је од тога издао само први део под насловом „Народне пјесни илирске" (1839). Он је међу првима опазио важност народне мелодије као извора за уметничку музику, па је у Штајеру скупио око стотину народних мелодија. Он је један од главних претставника илиризма као романтичарски националист, песник и критичар. Први је међу Словенцима пристао уз идеју народног јединства, а прву своју штампану песму потписао је својим новим национализованим именом и презименом и томе је додао да је „Илир из Штајера". Као типичан претставник илирске идеје он је знатно утицао на културни живот Словенаца. Исто тако он је први лирски песник и један од најчистијих романтичара илирскога доба. У „Ђулабијама" је опевао своју несрећну љубав према Љубици Кантнли, која је млада умрла. Његово је најлепше песничко дело „Санак и Истина" (1845). То је низ сонета и газела. Он је и најбољи илирски сатирик, али је своје сатире мало објављивао. Најуспелија му је сатира „Хрват пред отвореним небом" (1848).

Ако се још нисте сетили о коме је реч, читајте даље.

Он је оснивач хрватске књижевне критике. Написао је оцену прве хрватске опере „Љубав и злоба" од Ватрослава Лисинског, па је тако постао и први музички критичар. У листу „Коло", чији је био један од првих покретача, појавили су се и његови први научни радови из области фолклора, историје и филологије. У летопису Матице српске (1846) написао је Мисли о књижевству и изјаснио се за победу Вукових начела о књижевном језику. Његов лирски таленат само се делимично развио у поезију. Као илирски идеолог он је у колу препородитеља најпунији израз свога доба.

Ако се нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор.

(Станко Враз)

МЕНЕСТРЕЛИ И МИНЕЗЕНГЕРИ

Жонглери су били вештаци у бацању и хватању разних предмета, изводили су мађионичарске и гимнастичке вештине, а поред тога били су познати певачи Средњег века. Њихови наследници, менестрели, престали су да се баве другим вештинама сем свирањем и певањем, тако да су у Средњем веку били познати само као музичари. Они су успели да крајем 14 века оснују и свој еснаф. Њихова корпорација постојала је све до краја 18 века. Назив менестрели долази од латинске речи министеријалес, што значи слуга. Минезенгери су били немачки песници-певачи у 12 и 13 веку. Они су сами певали песме и пратили се на гудачким инструментима. Њихове мелодије нису сачуване.

ШТА ЈЕ УМА?

Ума је масна зеленкаста, плавичаста или сива глина. Она садржи магнезијум и стога јако упија масти. Употребљава се за вађење масти из израђеног сукна, а понекад служи и место сапуна за прање рубља и за измивање. Има је и у нашим крајевима.

НАЈТЕЖА ДРВЕТА

За најтежа дрвета сматрају се тропска дрвета гвајакум и јакаранда којих има око четрдесет врста, а расту на Бермудским Острвима и у Бразилији, затим абоносово и кабол дрво. Сва ова дрвета потону чим се спусте у воду.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

КАКО ЈЕ КЕНГУР ДОБИО ИМЕ

Кенгур је добио име захваљујући једном неспоразуму. Када је енглески морепловац Џемс Кук пре неких двеста година доспео у Аустралију видео је необичну животињу-скакавца какву пре тога није видео ни у једној другој земљи. Хтео је да један примерак понесе у свој завичај, јер му иначе у Лондону нико не би веровао да постоји таква животиња.

Аустралиским црнцима, са којима је вршио размену робе, објаснио је знацима да му набаве један примерак. Кад су му донели животињу у кавезу, опет је знацима тражио да му кажу њено име. На то су му они стално одговарали „Кенгу-ру", па је он из тога закључио да се ова необична аустралиска животиња зове „кенгу-ру". Тек после много деценија, када је аустралиски језик проучен, сазнало се да је „кенгу-ру" уствари значило „Не разумемо те". Тако је све до наших дана кенгуру остало то име.

АРАКАНГА

Араканга је дугорепа арара папагај. Она је дуга 85 сантиметара. Њено перје је црвено, жуто, модро и зелено. Живи у тропској Америци, а може да доживи дубоку старост. Урођеници је радо гаје.

ШТА СУ СКУЛЕРИ?

Скулери су уски тркачки чамци у Енглеској у којима сваки веслач вози са по два весла, то јест са по једним у свакој руци, без кормилара. Скулерима се називају и чамци којима се служи за превожење преко река, нарочито преко Темзе.

АТОМСКА ЕНЕРГИЈА У МЕДИЦИНИ

У свету се чине велики напори да би се атомска енергија што успешније применила у болницама и лабораторијама. Атомски научници и лекари непрекидно покушавају, у последње време с доста успеха, да лече рак и друге болести употребом атомске енергије. Главни препарат претстављају радио-изотопи. То су хемиске супстанце које су у атомским реакторима начињене радиоактивним. Помоћу њих лекари могу да прате ток многих физичких стања, па чак и да утврде постојање мождaних тумора који се рентгеновим зрацима не могу видети. Према извештајима из 39 држава које их већ употребљавају, оне су биле од велике помоћи у многим случајевима.

НОВ ЛЕК ЗА ДЕЦУ

У Спринг Хил колеџу, у Алабами, пронађен је један нов лек, који је већ спасао многе дечје животе. Он успешно делује код разних обољења органа за дисање, како код инфективних, тако и у случајевима отежаног дисања. Нови лек узима се у облику магле коју деца удишу.

НАЈЛОН ЗАМЕЊУЈЕ И БИВОЉУ КОЖУ

Тешке шињеле од бивоље коже, које је годинама носила канадска коњичка полиција, замениће ускоро шињели начињени од најлона. Нови шињели биће трипут лакши од бивољих, савитљивији и много погоднији за кретање, док ће у исто време претстављати одличну заштиту од кише, снега, хладноће и оштрих ветрова.

КО СУ БИЛИ АПАШИ?

Апаши су црвенокожачко племе из групе Атабаска који живе у Северној Америци. Они су успели да продру са реке Колорадо до Мексичког Залива. Живели су номадским животом, а били су неустрашиви и веома вешти јахачи. Бавили су се ловом, али су јако били склони пљачки. Годинама су задавали велики страх Пуебло Индијанцима, те су уносили немир у њихов тихи ратарски живот. Белце нису волели и увек су их непријатељски сусретали. У новије време успело је да се Апаши коначно населе у резервацијама у Аризони и Новом Мексику. Због тога што су били склони пљачки и разним насиљима, њиховим именом назива се сав онај олош склон неделима, а који живи у великим градовима.

ПРЕТСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА ПО ЈУПИТЕРОВОМ СЈАЈУ

Време на Земљи може се одредити по сјају планете Јупитера, који је веома осетљив на сунчево зрачење. Ово је изјавио др Ралф Шапиро, члан Института за ваздушна испитивања у Масачусетсу. Он је до тога закључка дошао посматрајући фотографије Јупитера у току 25 година и мерећи јачину његовог сјаја с разних тачака на земљи. Др Шапиро сматра да ултравиолетно зрачење знатно утиче на Јупитерову атмосферу и да су промене у његовом сјају увек праћене атмосферским променама. Посматрајући атмосферу других планета, — закључује он, — могу се много лакше добити подаци потребни за претсказивање времена на Земљи него посматрајући саму Земљину атмосферу.

ВЕШТАЧКИ ВЕТАР ДЕСЕТ ПУТА БРЖИ ОД ЗВУКА

За потребе Технолошког института у Калифорнији направљен је пробни тунел кроз који ће струјати ваздух брзином од преко 12.000 километара на час, тј. десет пута брже од звука. Овај тунел направљен је да би се испитала конструкција ракета намењених будућим међупланетарним путовањима. Посматрајући кретање ваздуха кроз тамне металне табле, научници ће утврђивати степен његовог пријањања за спољне површине авиона. Температура ваздуха који се креће кроз тунел овако великом брзином достиже и 6.650 степени.

ДИСАРТРИЈА И АНАРТРИЈА

Дисартрија је поремећај изговора који настаје услед узетости живаца у мозгу и мишића који служе при стварању речи (језика, усана, грла итд.) Изговор болесника је нејасан, понекад и кроз нос. Анартрија је виши степен дисартрије и болесници тада говоре потпуно неразумљиво.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

МИША И СЛАТКО

Мишина мама начинила је полицу у подруму на којој је држала тегле са слатким. Полица је била у облику квадрата и са сваке стране подељена пречагама на три дела. Мама је скувала 60 тегли слатког и распоредила их као што је на слици означено: у сваки угао метнула је по шест тегли, а у средња одељења по девет. Кад је сместила тегле, пребројала их је и запамтила да са сваке стране полице има по 21 тегла. Мислила је да је довољно

да то запамти па да одмах примети ако јој која тегла недостаје.

Миша, знајући како је мама пребројала тегле, сиђе једног дана у подрум и узме четири тегле, а остале тако размести да опет буде са сваке стране по 21. Разуме се, мама није приметила крађу кад је сутрадан пребројала тегле. Са сваке стране било је онолико колико је она при остављању тегли избројала.

После извесног времена Миша опет сиђе у подрум и поново узме четири тегле, а остале опет размести тако да кад се са сваке стране преброје испадне 21. И овога пута мама није ништа приметила.

Охрабрен, Миша тада сиђе и по трећи пут у подрум и узме четири тегле, а остале опет размести као и раније. Само, ни то му није било довољно. Још једанпут, четврти пут, успео је да узме четири тегле, а да мама ништа не примети. Јер, кад је и после те четврте крађе мама сишла у подрум и пребројала слатко на полици, уверила се да са сваке стране има по двадесет и једна тегла. Међутим, од шездесет тегли остало је било само 44.

Шта мислите, како је неваљали Миша разместио тегле после прве крађе, како после друге, а како после треће и четврте?

Ако не можете ово да решите, ми ћемо вам рећи: после прве крађе Миша је метнуо у сваку преграду по седам тегли ($7 \times 8 = 56$); после друге крађе метнуо је у углове по осам, а у средње преграде по пет (свега 52 тегле); после треће: у углове по девет, а у средини по три (48 тегли); после четврте крађе: у углове по десет, а у средини по 1 (44 тегле).

ДА ЛИ СТЕ ДОБАР РАЧУНЏИЈА?

Борко, Мића и Неша станују у једној високој кући, која има приземље и шест спратова, са укупно 180 степеника. Мића се мора пети уз двапут више степеника него Борко, а од Мићиног до Нешиног стана има исто онолико степеника колико од приземља до Борковог стана. Чика-Сима, међутим, да би дошао до свога стана на последњем, шестом спрату мора да пређе онолико степеника колико сва три детета. На коме спрату станује Борко, на коме Мића, а на коме Неша? Зна се да је између свију спратова исти број степеника.

Ако не знате, рећи ћемо вам: Борко станује на првом спрату, Мића на другом, а Неша на трећем.

У ЈЕДНОМ ПОТЕЗУ

У једном потезу, кад почнеш од репа,
и одржиш везу — биће гуска лепа.

... првих година колонизације Канаде карте за играње биле су тамо признато средство за плаћање.

Пуних седамдесет година карте за играње играле су улогу новца.

...кљунар, животиња која има особине и сисара и птица, снесе у току године само једно јаје. Женка орла снесе два јајета годишње, рода три до пет, славуј четири до шест, ној петнаест, ћурка петнаест до осамнаест, врабац 20, гуска 50, пловка до сто, кокошка до 300, зелена жаба 1.000, пастрмка 500—2000, шаран 200.000—700.000, острига 1.500.000, бакалар 4—5 милиона, мрав термит 10 милиона, а глиста 65 милиона.

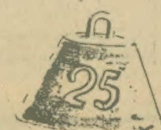
... код папуанских људождера обичај је да удовица све до своје смрти носи обешене о врату лобању и бутне кости свог умрлог мужа.

...први јеловници појавили су се за време рата који је удружена Европа водила против револуционарне Француске. Тада је Конвент био издао једну наредбу по којој се у ресторанима смело служити само по једно или два јела и једна врста пића. Да не би изгубили своје сталне муштерије, гостионичари су им кришом додавали списак јела и пића која су држали скривена. Од тих спискова постали су касније јеловници.

...лакше је носити две кофе пуне воде него само једну, јер се са две кофе боље одржава равнотежа тела.

...петролеј је првобитно употребљаван само као лек.

...мада љуска од јајета изгледа на први поглед крта, она је, уствари, веома отпорна. Ако јаје по-

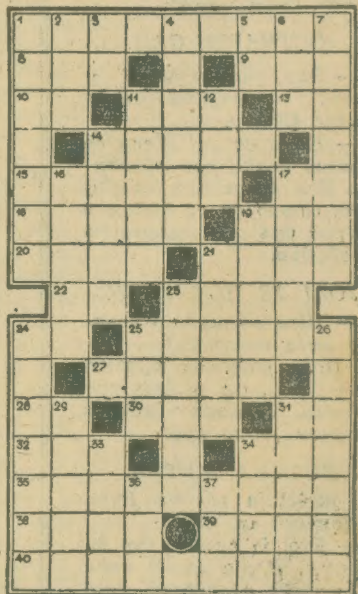

ставимо тако да својим дебљим крајем стоји на столу, а на његов врх ставимо тег од 25 килограма, оно се неће разбити.

Водоравно: 1) руски песник из 18 века; 8) марка нашег авиона; 9) далматинско мушко име; 10) хемиски знак за молибден; 11) показна заменица; 13) коњ; 14) град у Јапану; 15) хтење; 17) иницијали презимена и имена енглеског социјалисте-утописте; 18) полупаразитска биљка; 19) неман; 20) део римске одеће; 21) пребивалиште; 22) египатско божанство; 23) водени мехур на кожи; 24) иницијали презимена и имена немачког књижевника; 25) један лекар специјалиста; 27) једна од САД; 28) образина за заштиту лица од велике хладноће; 30) телефонски позив; 31) елидирана свеза; 32) женско име; 34) свеза; 35) личност из романа „Златно теле"; 38) страно женско име; 39) највећа ћелија у организму; 40) полупречник.

Усправно: 1) руда гвожђа; 2) орган чула вида; 3) свеза; 4) град у Италији; 5) хемиски знак за силицијум; 6) показна заменица; 7) римски ислужени војник; 11) велики венецијански златник; 12) пристаниште у Израелу; 14) грчко слово; 16) каписла за паљење мина; 17) прилог; 19) хунски војсковођа из 5 века; 21) знак за обележавање гласова; 23) предговор; 24) једно од Великосундских Острва; 25) ујак; 26) личност из познатог романа Џ. Свифта; 29) карсна удубљења; 31) биљка сувих предела Африке; 33) драги камен; 34) пркос; 36) страно женско име; 37) француски тенисер.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

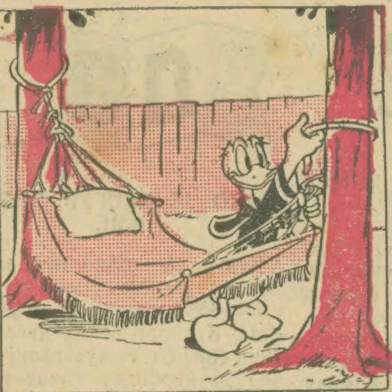
Водоравно: 1) јура; 5) картел; 7) роса; 8) док; 10) Оњега; 12) мо; 13) Нама; 15) он; 17) Намир; 19) тон; 21) тема; 22) колиба; 24) ловг; 25) ета; 27) Итака; 29) Ин; 30) Келт; 32) ес; 34) јарак; 36) роб; 38) дика; 39) машина; 41) Рона.

Усправно: 1) јасен; 2) ураган; 3) рт; 4) аед; 5) коњ; 6) лом; 7) робот; 9) копра; 11) Амати; 14) амебе; 16) нокат; 18) имати; 20) Новак; 23) лакеј; 24) ликер; 26) Анока; 28) Аладин; 31) трина; 33) сом; 35) Ака; 37) Бар; 40) Шо.

ПАЈА ПАТАК

ДИВАН ДАН ЗА ДРЕМАЊЕ У ЉУЉАШЦИ!

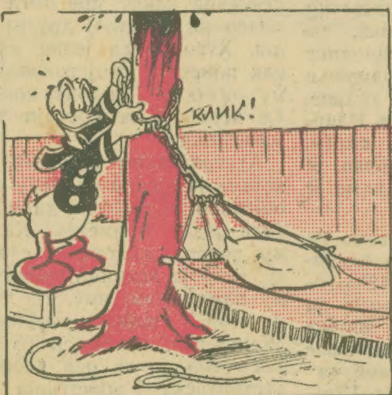
ИДИТЕ ИЗА КУЋЕ И ДА ВАС НИСАМ ЧУО! ХОЋУ МАЛО ДА ДРЕМУЦНЕМ!
ДОБРО! ОДОСМО МИ ОНДА НА УТАКМИЦУ!

3-3-3-

ОХ!

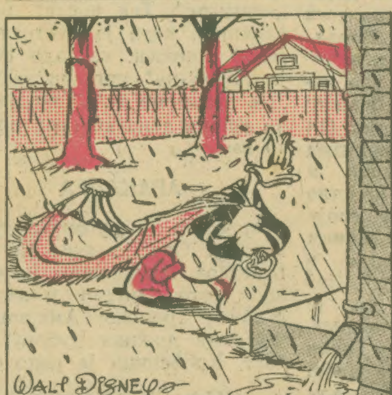
313

ДОСКОЧИО САМ ИМ!

3-3-3- 3-3...

УФ!
ДОСТА, ДЕЦО! ПРЕСТАНИТЕ...

Који је ОДГОВОР тачан

КЕФИР је:
- град у Персији
- млеко
- арапски легендарни јунак
- врста мача

САЛТА је:
- наша стара хаљина
- игра
- река у Грчкој
- врста пушке.

СИРТА је:
- спруд
- средњовековна лађа
- биљка
- народна игра у Алжиру

ОДГОВОР:

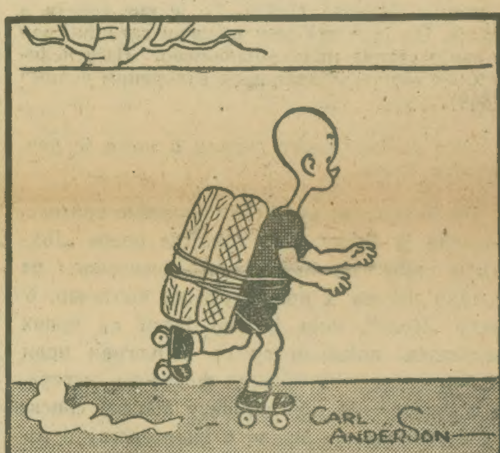
КЕФИР је пенушаво и густо млечно вино од крављег млека и кефирских зрна или кефирских гљива. Пријатна је и свежа мириса и укуса. Пронашли су га кавкаски Татари. Употребљава се као средство против малокрвности, бледоће и хроничних болести плућа.

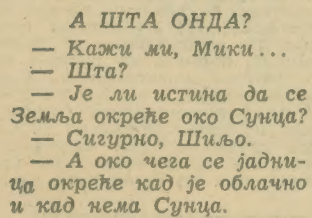
САЛТА је игра слична шаху. Играју два играча са по петнаест камичака подељених у три дела. Камичци се покрећу на дасци која има сто поља.

СИРТА је спруд од покретног песка. Позната су нарочито два опасна пешчана спруда на обали Северне Африке.

Мали МИЋА

АУТО-РЕМОНТ

А ШТА ОНДА?

— Кажи ми, Мики...
— Шта?
— Је ли истина да се Земља окреће око Сунца?
— Сигурно, Шиљо.
— А око чега се јадница окреће кад је облачно и кад нема Сунца.

ОСТВАРЕН САН

— Зар ти верујеш у снове? — зачуђено пита Белка Шиљу.
— Како да не! Мени се обично сваки сан обистини. Ето, ноћас сам, например, сањао да се будим и јутрос сам се заиста и пробудио.

ЈОШ ЈЕ ПОЧЕТНИК

— Шта мислите о певању мога сестрића? — пита Паја учитеља музике.
— Па... он је још почетник. Ту мора човек да запуши једно уво!

ВЕЛИКА ЖРТВА

Ујка-Паја говори Раји о потреби штедње:
— Ето, ја више нећу да пушим, Влаја више неће да купује слаткише, Гаја неће ићи на футбалске утакмице. А ти, Рајо... шта ћеш ти жртвовати у циљу штедње?
— Ја пристајем, ујка-Пајо, да више не идем у школу, — одговори Раја.

ПУСТОЛОВИНЕ МАЛОГА ЏОНИЈА

НА УСАМЉЕНОМ ОСТРВУ КОЈЕ ЈЕ НЕКАДА БИЛО СКЛОНИШТЕ ГУСАРА ЦРНОГ БЛЕКИЈА, ШАНГ ЛИН И ЊЕГОВИ ПРИЈАТЕЉИ НАШЛИ СУ ГУСАРСКО БЛАГО... АЛИ У ИСТОМ ТРЕНУТКУ НАПАЛИ СУ ИХ ГУСАРИ КОЈИ СУ ПОБЕГЛИ ИЗ ТАМНИЦЕ...

ДРУГОВИ, БУДИТЕ НА ОПРЕЗИ! ТИ РАЗБОЈНИЦИ ВЕРУЈУ ДА ЋЕ НАС ГЛАД ПРИМОРАТИ ДА ИЗИЂЕМО ИЗ ПЕЋИНЕ, АЛИ СЕ ВАРАЈУ!..

ИМАМО ДОВОЉНО ДИНАМИТА ДА ПОТОПИМО ЧИТАВУ ФЛОТУ РАТНИХ БРОДОВА, АЛИ ШТА НАМ ТО ВРЕДИ, КАД НЕМАМО ПРИЛИКЕ ДА ГА УПОТРЕБИМО!

ЗАШТО ПОЛАЗИМО? РАЗБОЈНИЦИ ЋЕ НАС ГОНИТИ И НАЈЗАД ЋЕ НАС УХВАТИТИ!
НЕ ГУБИ ХРАБРОСТ... ЗАПАМТИ: „САМО СУ КУКАВИЦЕ ПОБЕЂЕНЕ ПРЕ БОРБЕ!"

ШТА ЈЕ ТО? ЗЕМЉОТРЕС?
ГДЕ ДОБРА РЕЧ НЕ ПОМАЖЕ, ПОНЕКАД ПОМАЖЕ ДИНАМИТ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.